

Reddingsoperatie

Wase bossen volop aan de gang

Talrijke afgestorven fijnsparbossen moeten dringend omgevormd worden naar bossen die opgewassen zijn tegen de uitdagingen van deze eeuw. Omdat de situatie het meest schrijnend is in het Waasland, startten we daar 10 maanden geleden met een plattelandsproject om getroffen bouseigenaars beter te kunnen begeleiden. Tijd voor een update.

Wase context

In het Waasland werden na de Tweede Wereldoorlog veel grove dennen aangeplant. Enkele decennia later volgden ook fijnsparren, voornamelijk voor kerstboomplantages. Eens de bomen te oud waren om als kerstboom te dienen, werd het jonge bos vaak niet meer beheerd, waardoor de fijnsparren nu veel te dicht bij elkaar staan, soms nog op originele plantafstand. Hierdoor ontwikkelden deze bomen geen mooie kroon. De droogte en hitte van de afgelopen vijf zomers (behalve 2021) werd het hardst gevoeld op arme zandgronden omdat die het water minder goed vasthouden en omdat gronden met uitsluitend naaldbomen geen gezonde humusopbouw hebben. Hierdoor zijn de bomen verzwakt en dat maakt ze vatbaarder voor ziektes en plagen. De fijnspar is bovendien afkomstig uit het Noorden en Europese berggebieden en is dus in zijn element in een koud en vochtig klimaat met (zeer) veel neerslag. Helemaal anders dan de weersomstandigheden in Vlaanderen. Hij houdt het hier wel enkele tientallen jaren vol en groeit soms zelfs een tijdje erg snel, maar eigenlijk zijn de bomen hier niet fit.

Insectenplaag

Een gezonde naaldboom houdt door de vorming van hars insecten buiten. Wanneer de boom echter beschadigd of verzwakt is door stormschade of droogte kan de boom niet genoeg hars produceren. De boosdoener in de Wase bossen is de letterzetter, een kever van ongeveer 5 millimeter. Hij verkiest fijnsparren,

maar ook lariks en douglasspar of soms zelfs grove den blijven niet gespaard. Om zich voort te planten gaat de mannelijke kever op zoek naar een verzwakte boom waar hij zich naar binnen boort. Daar graaft hij een paringskamer uit en paart er met twee tot drie vrouwtjes. De vrouwtjes graven dan verder onder de schors en zetten hun eitjes af. De larven die uitkomen vreten dwars op de moedergang weer verder tot ze zich verpoppen en uiteindelijk een weg naar buiten boren, op naar de volgende boom. Dit vreten zorgt voor het typische patroon dat zichtbaar is op de schors van dode bomen. Op één seizoen kan één paar tot 250.000 nakomelingen voortbrengen. Wanneer er geen verzwakte bomen meer in de buurt zijn, richten de kevers zich op ge-

zonde exemplaren. Omdat ze deze massaal aanvallen kunnen ook gezonde bomen ten onder gaan.

In het Waasland zien we sinds 2018 ontelbare fijnsparbossen afsterven. Jammer genoeg komen er op korte termijn niet vanzelf terug bossen in de plaats. Doordat er meer licht op de bosbodem valt en door de hoge concentratie stikstof in de Vlaamse bodem gaan hier explosief varens en bramen groeien. Zij verstikken de bodem, waardoor spontane zaailingen geen kans krijgen. Een boom die het wel goed doet op verstoorde grond is de Amerikaanse vogelkers. Deze exoot groeit pijlsnel en concurreert inheemse soorten weg. Als we lang genoeg wachten, denk aan honderden jaren, krijgen we hier misschien wel terug een gemengd loofbos. Maar met het oog op de klimaatverandering hebben we zoveel tijd niet.

Gecoördineerde aanpak

Daarom startte Bosgroep Oost-Vlaanderen Noord in mei 2022 met het plattelandsproject 'Klimaatrobuuste en veerkrachtige bossen voor het Waasland'. Dit project is een versterking van het Hefboomproject dat de Bosgroep met steun van de Provincie reeds eerder opstartte. De doelstelling: samen met boseigenaars 50 hectare bos omvormen en zorgen dat het Waasland opnieuw groene, gezonde bossen heeft. We krijgen hiervoor steun van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling, Provincie Oost-Vlaanderen en gemeenten Stekene, Waasmunster, Sint-Gillis-Waas, Moerbeke, Wachtebeke, Lochristi en Beveren.

We duiden vier boscomplexen aan waar we in fases aan bosomvorming doen. We schrijven samen met de gemeenten de boseigenaars aan van wie we vermoeden dat hun bos is aangetast en nodigen hen uit voor een infomoment. Aan de infomomenten in Stekene en Waasmunster namen maar liefst 120 boseigenaars deel. Daaruit volgden al 40 terreinbezoeken bij boseigenaars met een aangetast sparrenbos. Dit voorjaar organiseren we nog infomomenten in Sint-Gillis-Waas en Moerbeke. Soms zijn buurtbewoners en passanten ongerust als ze zien dat er

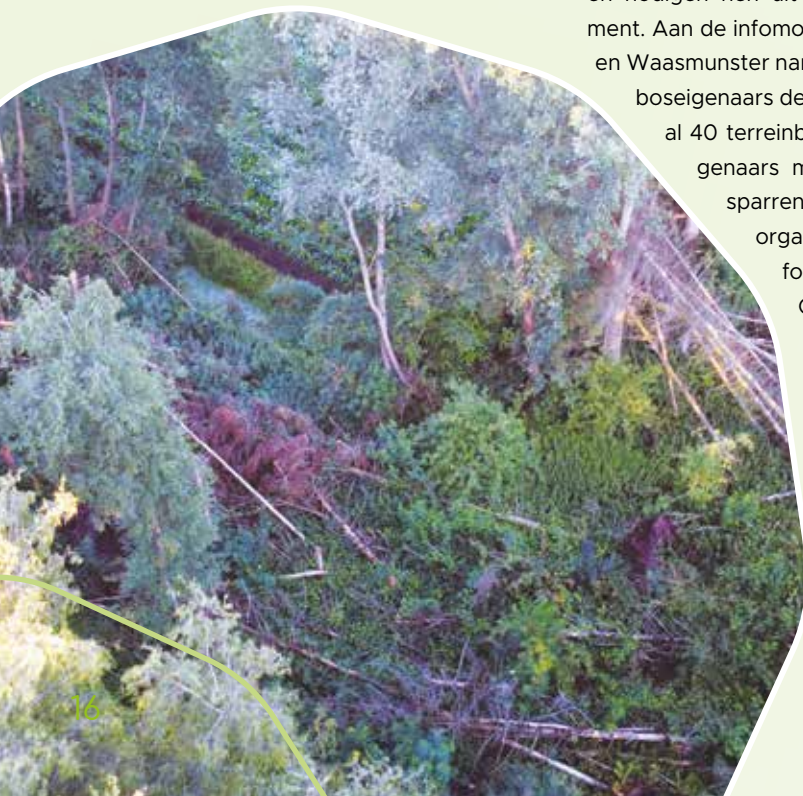
bomen worden gekapt. Via infoborden trachten we hen zo goed mogelijk te informeren over de noodzaak van de werken. We organiseren ook activiteiten om hen te laten kennismaken met klimaat-slim bosbeheer.

Bosomvorming

De ingestorte fijnsparbossen worden vervangen door bossen met een gemengde samenstelling. Een gemengd bos is veel robuuster dan een monotoon bos. Wanneer een plaag of ziekte één boomsoort treft, zijn er nog andere soorten om hun plek in te nemen. Door de klimaatverandering die op ons afkomt hebben we geen idee welke ziektes en plagen we in de toekomst kunnen verwachten. Zoals eerder aangehaald is er nauwelijks tot geen natuurlijke verjonging in een ingestort fijnsparbos en kiezen we ervoor om actief aan te planten.

Opruimen

Voordat er aangeplant kan worden dient het dode bos natuurlijk opgeruimd te worden. We helpen de boseigenaar met de aanvraag van een kapvergunning. Voor de werken werd een raamovereenkomst afgesloten met een bosexploitant. De boseigenaar betaalt slechts 25% van de kosten, de overige 75% wordt met projectgeld betaald. Quasi alle dode bomen worden verwijderd en ter plaatste versnipperd. Uiteraard blijven gezonde bomen zoveel mogelijk gespaard. Nadien maakt de exploitant het terrein plantklaar met een klepelaar.

Aanplant op maat

Voor de herbebossing bekijken we samen met de eigenaar wat de subsidie-mogelijkheden zijn en helpen we met de aanvraag. We ontwerpen een plantplan op maat, waarbij we zoeken naar standplaatsgeschikte bomen die aansluiten bij de wensen van de eigenaar. Dit wil zeggen dat er wordt gekeken naar de bodemsamenstelling om na te gaan welke boomsoorten er het best groeien. In het Waasland gaat het vooral om soorten zoals winter- en zomereik, gewone esdoorn, ruwe berk, hulst en haagbeuk.

Er wordt ook op gelet om soorten in te brengen die een goed verterend blad hebben, de 'rijkstrooiselsoorten'. Zij zorgen dat er snel terug een gezonde humuslaag ontstaat in het bos en stellen nutriënten beschikbaar voor andere soorten. Voorbeelden zijn Europese vogelkers, boskers, linde, gewone esdoorn, hazelaar, fladderiep en ratelpopulier. Als het bos niet op een bestaand bos aansluit wordt er een bosrand geïntegreerd. Voor deze strook met struiken en lage bomen kiezen we bloeiende soorten die veel insecten en vogels aantrekken. De bosrand zorgt ervoor dat het bos ge-

sloten is, waardoor het bosklimaat behouden blijft. In de winter zal het in het bos net iets warmer zijn dan in het open veld en in de zomer is het er enkele graden frisser.

aan plant- en diersoorten. We hebben onze bossen nodig want ze leggen CO₂ vast, bieden verkoeling en een gezonde bosbodem houdt meer vocht vast.

Heb je zelf een aangetast fijnsparbos in het Waasland?

Neem dan contact op met de projectcoördinator via jurre.baguet@oost-vlaanderen.be.

Future proof

Deze winter werd bijna 2 hectare herbebost in Waasmunster. De komende maanden bereiden we de rest van de terreinen voor zodat ze plantklaar zijn tegen volgende winter. Samen zorgen we voor klimaatrobustere bossen die beter bestand zijn tegen de uitdagingen van de toekomst. Groene, gezonde

bossen zijn niet alleen aangenamer (en veiliger) om langs te wandelen en fietsen, ze zorgen ook voor een grotere diversiteit

Doe mee met forest clean-up!

Soms ligt een terrein dat we plantklaar maken bezaaid met zwerfafval. Wie gunt een nieuw bos nu geen frisse start? Sluit je aan bij de forest cleaners en wij houden je op de hoogte waar en wanneer er een bos is dat wat aandacht verdient. Een uurtje afval prikken maakt een wereld van verschil! De mensen van Schoon Volk en Propere Pioniers bezorgen jou afvalzakken en prikstokken. Meedoen? Mail naar bosgroepnoord@oost-vlaanderen.be en word deel van het heldenteam.

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling
Europa investeert in zijn platteland

provincie Oost-Vlaanderen

